

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการทอผ้ายกดอก จังหวัดลำพูนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ดำเนินงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการเก็บข้อมูล ภาคสนาม โดยการสังเกตด้านกระบวนการผลิต สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยผู้ประกอบการอาชีพการทอผ้ายกดอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก ในจังหวัดลำพูน และใช้เครื่องมือบันทึกภาพและบันทึกเสียงในการเก็บรวบรวมข้อมูล และมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ โดยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ถ้าข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์ส่วนใดผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเสริมในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ และการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพการทอผ้ายกดอกโดยการรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการผลิตผ้าทอยกดอก นำมาเปรียบเทียบเพื่อหาส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน จากนั้นนำข้อมูลที่แตกต่างกันเป็นตัวกำหนดในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมแล้วนำมาสรุปขั้นตอนการผลิตผ้าทอยกดอก ได้ผลสรุปของการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการทอผ้ายกดอก ในจังหวัดลำพูน

1.1 ด้านสถานภาพส่วนบุคคล ผู้ประกอบการอาชีพการทอผ้ายกดอก มีอายุอยู่ระหว่าง 40-60 ปี ระยะเวลาในการดำเนินกิจการอยู่ระหว่าง 10 - 15 ปี มีประสบการณ์ในการทอผ้า 15 - 35 ปี การศึกษาชั้นสูงสุดตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ผู้ประกอบการอาชีพการทอผ้ายกดอกต้องอาศัยคุณลักษณะคือมีความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพนี้เพราะจากการศึกษาพบว่าต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาจากช่างทอมาเป็นผู้ประกอบการอาชีพทอผ้ายกดอกอย่างน้อย 7 ปี การทอผ้าเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียด ดังนั้นผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ต้องมีความรู้ความสามารถในการทอผ้าเป็นอย่างดีมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการผลิตผ้าทอให้ขายได้เพื่อความคงอยู่ของอาชีพ บุคลิกลักษณะที่

จำเป็นต้องมีคือมีความรู้ในการขาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีใจรักงานด้านศิลปะ มีความละเอียด ที่สำคัญต้องมีความภูมิใจในอาชีพการทอผ้า

1.2 ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสาธารณูปโภคสะดวกสบายใกล้แหล่งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำพูนชุมชนหมู่บ้านที่ทอผ้าอยู่ใกล้กัน สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในอาชีพได้สภาพภูมิอากาศชื้นส่งผลต่อกระบวนการทอคือ ทำให้ฝัดทอได้ช้ามีหน่วยงานส่งเสริมในด้านต่างๆ กล่าวคือ ด้านการสนับสนุนเงินทุน การหาตลาดจำหน่าย การประชาสัมพันธ์สินค้า การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ มีแนวนโยบายที่เห็นความสำคัญของการทอผ้ายกดอกและจะสนับสนุนต่อไปในอนาคต

1.3 ด้านการถ่ายทอดความรู้ ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกได้รับความรู้เกี่ยวกับการทอผ้ายกดอกโดยมีการผสมผสานการถ่ายทอดความรู้ได้หลายรูปแบบได้แก่การถ่ายทอดจากแม่สู่ลูกในระบบครอบครัว ระบบเครือข่าย ระบบเพื่อนบ้าน และฝึกอบรม ซึ่งเกิดขึ้นไปตลอดทุกช่วงเวลาช่วงทอรุ่นใหม่ได้ความรู้จากช่วงรุ่นเก่า ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้าทำหน้าที่ควบคุมดูแล ควบคุมการทอให้เป็นมาตรฐานเดียวกันภายในกลุ่ม

1.4 ด้านการผลิต ผู้ประกอบอาชีพมีการแบ่งงานกันทำบางกลุ่มมีการช่วยกันในส่วนตอนการเตรียมเส้นด้าย บางกลุ่มผู้ประกอบอาชีพเป็นผู้เตรียมเพื่อส่งต่อให้สมาชิกในขั้นตอนต่อไป วัสดุที่ใช้ ได้แก่ ด้ายยืน มีขนาดเส้นผอม เส้นเล็ก ส่วนใหญ่ใช้เส้นด้ายผสมใยสังเคราะห์ ย้อมสีเรียบร้อย สีไม่ตก ราคาประมาณ 15 บาทต่อใจ เส้นด้ายพุ่ง มีขนาดใหญ่กว่าเส้นยืน ส่วนใหญ่ใช้เส้นด้ายผสมใยสังเคราะห์ ย้อมสีเรียบร้อย และที่สำคัญสีไม่ตก ราคาประมาณ 9-10 บาทต่อใจ ดิ้น มีหลายชนิดคือ ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ดิ้นนาก ลักษณะของดิ้นมี 2 ลักษณะ คือ เส้นกลม และเส้นแบน เส้นกลมเป็นดิ้นที่ใช้ในการทอผ้าไหม ประมาณ 150 – 250 บาทต่อหลอด เส้นแบน เป็นดิ้นที่นิยมใช้กันมากเพราะราคาถูก ประมาณ 90 – 100 บาทต่อหลอด อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้ายกดอก ได้แก่ ระวัง โน หลอดเดินด้าย หลอดด้ายพุ่ง กระสวย โครงกี่ ฟืม จะขัด เขาย่ำหรือตะกอล เขา รางไวด์หรือรางคัน หลักไวด์ด้ายหรือม้าเดินด้าย ไม้หลาย ไม้แป้ ม้านั่ง สะป้าน หรือไม้ม้วนผ้า ลูกกรอก กรรไกร เข็ม และสายวัด อุปกรณ์ที่ใช้เป็นของเดิม มีการปรับปรุงซ่อมแซมนำมาใช้ใหม่อยู่เสมอ ผู้ประกอบอาชีพเองจะต้องมีความเข้าใจกลไก วิธีการทำงานของอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกในการทอผ้า ขั้นตอนการผลิตมีการแบ่งงานกันทำในแต่ละขั้นตอนคือการเตรียมเส้นด้าย การจัดเส้นด้ายเข้ารูปโครง การทอเป็นผืนผ้าขั้นตอนการทอบางขั้นตอนสามารถทำไปพร้อมกันได้โดยไม่ต้องรอเป็นขั้นตอน ซึ่งจากการศึกษากระบวนการในการทอ

มี 2 ลักษณะ คือ แบบครบกระบวนการซึ่งการทอลักษณะนี้เป็นการทอครั้งแรก ต้องทำครบทุกกระบวนการ แบบไม่ครบกระบวนการซึ่งการทอลักษณะนี้เป็นการทอในครั้งต่อมาเพราะให้พื้นหริและตะกอ อันเดิม โดยเหลือเส้นด้ายไว้เพื่อใช้ต่อในครั้งต่อไปเพราะ การร้อยพื้นหริและการเก็บตะกอต้องใช้เวลามากในการทำ

1.5 ด้านการตลาด ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกมีการทอผ้า 2 ลักษณะ คือ ผ้ายกคิ่น และผ้ายกฝ้าย มี 11 รูปแบบคือ ผ้ายกคิ่นเป็นชุด ผ้ายกฝ้ายเป็นชุด ผ้ายกปนคิ่น ผ้าตัดเลื่อยยกดอกหน้าแคบ ผ้าตัดเลื่อยยกดอกหน้ากว้าง ผ้าซิ่นยกเชิง ผ้าซิ่นยกทึบ สะไบ พาดบ่า สะไบคลุมไหล่ เชิงเล็ก เชิงกลาง เชิงใหญ่ผลิตภัณฑ์ประยุกต์เช่น กระเป๋าถือ ผ้ารองจานเป็นต้น การกำหนดราคาผู้ประกอบอาชีพมีหลักเกณฑ์การตั้งราคาสินค้า การดูคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของสินค้าโดยมีการใช้หลักการตั้งราคา คือ

$$\text{ราคาขาย} = \text{ต้นทุน} + \text{กำไร} + \text{เงินตอบแทนสมาชิก}$$

ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกมีหลักเกณฑ์การตั้งราคาขายคือ มีอัตราส่วนลดสำหรับพ่อค้าคนกลาง คือการให้เครดิต ในการจ่าย 15 - 30 วันในการจำหน่ายซึ่งจะคิดราคาเต็มไม่มีส่วนลดสินค้าไปจำหน่าย ลดให้ร้อยละ 5 - 10 ต่อชิ้นแต่ถ้าซื้อจำนวนมากอาจลดได้อีก ยึดหยุ่นตามสถานการณ์การต่อรอง การจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกมีหลายรูปแบบผสมผสานกันรวมทั้งการขายผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งมีเกณฑ์การเลือกพ่อค้าคนกลางคือ เป็นกลุ่มคนที่รู้จักของกลุ่มต่างๆ เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อน ร้านค้าที่รู้จักกันมานาน เป็นบุคคลที่รู้จักรับรองความเชื่อถือ โดยใช้ความไว้วางใจ

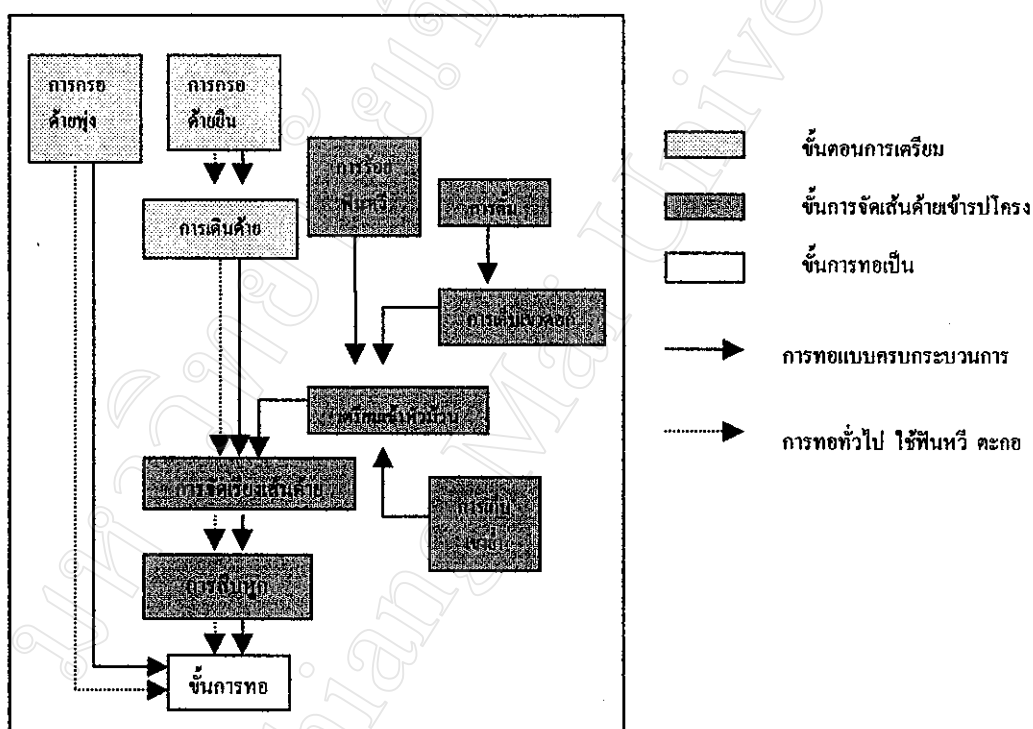
รูปแบบการจัดจำหน่ายที่ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกใช้อยู่คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ มีร้านจำหน่ายเอง บริเวณบ้านของตนเอง ออกร้านจำหน่ายในเทศกาลต่างๆ ร้านค้าที่ต้องการสินค้ามารับซื้อสินค้าไปจำหน่ายเอง ซึ่งการจำหน่ายของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอกมีการจำหน่ายทุกรูปแบบที่กล่าวมา

การส่งเสริมการตลาดที่ได้จากการศึกษาของผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก เช่น การให้สัมภาษณ์รายการวิทยุถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับผ้าทอยกดอก การปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เป็นต้น การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติผ้าทอยกดอกเมืองลำพูน ที่พิพิธภัณฑ์จังหวัดลำพูนเพื่อส่งเสริมให้เห็นถึงความเป็นมาและความสำคัญของผ้าทอยกดอก การเสนอผลิตภัณฑ์ในการถ่ายแบบในนิตยสารต่างๆ การสนับสนุนเครื่องแต่งกายการประกวดนางสาวเชียงใหม่ ปี 2541 - 2543 จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบอาชีพทอผ้ายกดอกยังขาดการส่งเสริมการตลาดที่จริงจังมีเพียงแต่การให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ซึ่งก็มีน้อยและมีการเผยแพร่ในกลุ่มบางกลุ่มเท่านั้นยังไม่ครอบคลุม

2. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอดผ้ายกดอก

วิธีการสร้างองค์ความรู้โดยการรวบรวมข้อมูลขั้นตอนการผลิตผ้าทอดยกดอกนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ต่างแตกต่างกันเป็นตัวกำหนดในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมแล้วนำมาสรุปขั้นตอนการผลิตผ้าทอดยกดอก จังหวัดลำพูนเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตทอดผ้ายกดอก

ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคลที่สำคัญในการประกอบอาชีพ คือ มีการตั้งสมมติฐานว่า มาแต่เด็ก ทำให้เกิดความรักในการประกอบอาชีพการทอผ้าเพราะ การทอผ้าต้องอาศัยความอดทน ใจรัก และความชอบส่วนตัวของผู้ประกอบอาชีพเอง ต้องอาศัยระยะเวลา และอาชีพนั้นต้องสามารถ สร้างรายได้ที่พอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัวได้ จึงจะตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนั่น ซึ่งต้องมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการประกอบอาชีพทอผ้า มีสาธารณูปโภคสะดวกสบายใกล้แหล่งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำพูน

ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคลที่สำคัญในการประกอบอาชีพ คือ มีการตั้งสมมติฐานว่า มาแต่เด็ก ทำให้เกิดความรักในการประกอบอาชีพการทอผ้าเพราะ การทอผ้าต้องอาศัยความอดทน ใจรัก และความชอบส่วนตัวของผู้ประกอบอาชีพเอง ต้องอาศัยระยะเวลา และอาชีพนั้นต้องสามารถ สร้างรายได้ที่พอเพียงสำหรับตนเองและครอบครัวได้ จึงจะตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนั่น ซึ่งต้องมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการประกอบอาชีพทอผ้า มีสาธารณูปโภคสะดวกสบายใกล้แหล่งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำพูน

ชุมชนหมู่บ้านที่ทอผ้าอยู่ใกล้กัน สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในอาชีพได้ มีหน่วยงานส่งเสริมในด้านต่างๆ ด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ (2535) ที่ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการคงอยู่ในอาชีพได้แก่ รายได้ ความสามารถที่จะทำงานได้สำเร็จ งานมีความมั่นคง มีความพอใจกับงานที่ทำ มีความผูกพันกับงานที่ทำ ได้ทำงานท้องถิ่นเดิม การถ่ายทอดความรู้การทอผ้ายกดอก ได้รับการ ถ่ายทอดแบบระบบครอบครัว และสาเหตุในการประกอบอาชีพทอผ้าเพราะเป็นอาชีพที่ สืบทอดจากครอบครัว รักและชอบการทอผ้า เป็นงานที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ (2535) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานของผู้ที่อยู่ในอาชีพประกอบ ด้วย รายได้ ความสามารถในการทำงานได้สำเร็จมี ทักษะที่ดีต่องานที่ทำ แรงจูงใจต่างๆ เช่นทำงานในท้องถิ่นเดิม เป็นงานอิสระ บิดามารดาประกอบอาชีพนั้นมาก่อน ซึ่งก่อนที่จะประกอบอาชีพทอผ้าต้องได้รับการถ่ายทอด ผูกฝน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในอาชีพ และมีการแลกเปลี่ยนความรู้เช่นการถ่ายทอดความรู้ในระบบ เครือญาติ และเพื่อนบ้าน และให้ความช่วยเหลือกันในด้านต่างๆสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยณรงค์ พงกษากร (2540, หน้า 85) ได้กล่าวว่าเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ ความสัมพันธ์ทาง เครือญาติ ความสัมพันธ์ทางการแลกเปลี่ยนความรู้และความช่วยเหลือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตงานหัตถกรรมในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือระหว่างกลุ่ม เป็นแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับบรรชร กล้าหาญ (2538) ซึ่งพบว่า กลไกหลักที่มีผลต่อกระบวนการ ถ่ายทอด คือภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ แข่งขันในการผลิตเพื่อครอบครองตลาดอีกทั้งภาวะความจำเป็นในการผลิตต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และเกิดระบบธุรกิจการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน ระบบค่านิยมของชุมชนและพฤติกรรมของ ผู้ผลิต และผู้บริโภคด้านการผลิต วัสดุหรือเส้นด้ายที่ใช้คือเส้นด้ายประดิษฐ์แบบสำเร็จรูปย้อมสีเรียบร้อยและด้น อุปกรณ์ที่สำคัญในการทอผ้ายกดอก คือ ระวัง ในกรอผ้า หลอดเดินด้าย หลอดด้ายพุ่ง กระสวย โครงกี่ พืม ฟันหวี จะขัด เขาย่ำ(ตะกอล) เขาดอก รางไวนหรือรังกัน หลักไวนหรือม้าเดินด้าย ไม้หลาบกานเหยียบ ม้านั่ง สะป้าน ลูกกรอก กรรไกร เข็ม และสายวัด วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้มีเหมือนกันแต่มีส่วนที่แตกต่างจากการทอผ้าไหมยกดอกอยู่บ้างได้แก่ การเรียกชื่ออุปกรณ์ เช่น เครื่องสาวไหม กับรางไวน จำนวนซี่ของฟันพืมไม่เท่ากัน ผ้าไหมมีจำนวนมากกว่าผ้าฝ้าย เพราะขนาดของเส้นใยไหมเล็กกว่าเส้นฝ้าย ในด้านการผลิตผ้าฝ้ายยกดอกกับผ้าไหมยกดอกมี

ความแตกต่างกัน จากการเปรียบเทียบขั้นตอนการทอผ้าไหมยกดอกของรจนา ชื่นศิริกุลชัย (2542) ที่ทำการศึกษาผ้าไหมยกดอกลำพูน คือ ฝ่ายจะไม่ต้องมีการเข้าหัวม้วนแต่ผ้าไหมต้องมีการเข้าหัวม้วน แต่จะเป็นขั้นตอนในการ จัดรูปเข้าโครงก็

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานหัตถกรรมท้องถิ่นของ จังหวัดลำพูน โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการทอผ้ายกดอก ผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอกในจังหวัดลำพูน หรือ การสร้างหลักสูตรระยะสั้นในการอบรมความรู้ให้กับกลุ่มแม่บ้านที่มีความสนใจในการประกอบอาชีพนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคุณสมบัติของผ้าฝ้ายทอยกดอกที่เป็นมาตรฐาน
2. ควรศึกษาในเรื่องของการปรับตัวที่ใช้ในการทอเพื่อทำให้เกิดความแปลกใหม่ของผ้าทอยกดอก
3. ควรศึกษาความต้องการของผู้ซื้อที่มีต่อผ้าทอยกดอกของจังหวัดลำพูน
4. ควรศึกษาในการสร้างหลักสูตรการทอผ้ายกดอกสำหรับสอนในโรงเรียนในจังหวัดลำพูนที่สนใจ
5. ควรศึกษาในการสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่จำเป็นสำหรับผู้ประกอบอาชีพการทอผ้ายกดอก